

ELISE

av Margrethe Efraimsen

Hun satt alltid og rullet sigaretter ved hjelp av rullemaskinen sin. Det var en intensitet i håndbevegelsene som om det bygget seg opp en forsiktig forventning i henne, til tross for at det var en daglig rutine. Ansiktet røpte en slags glede over det som ventet. Lange økter med inhalering av velvære og avspenning. Kanskje hele dagen. Hun bestemte selv. Ingen tok sigarettene fra henne. Ingen tok roen fra henne. Av og til kikket hun mistenksomt bort på meg. Som om hun var redd jeg skulle spørre om jeg kunne få en av henne. Som om hun ville si at jeg ikke behøvde spørre en gang, jeg som hadde røkt opp min egen pakke med sigaretter. Det strømmet alltid den samme monotone musikken fra høyttalerne hennes. Rock og elektronika. Iblant heavy metal.

Vi drev kjedsomheten ut av våre urolige kropper ved å flyte inn utallige kaffekoppers tilførsel av koffein og høyttalernes repeterende puls. Hun likte selskapet av noen som speilet uroen som gnagde henne innvendig. Speilbildet som var meg så til å forandre ansiktet hennes. Hoggtennene ble borte. Øynene ble klarere. Spenningene som spente nakken og skuldrene sammen i en knute, ble avledet og forsvant ut av vinduet. Vi likte hverandres bleke fjes som vi malte rosenrødt i kinnene på. Våre sinte stemmer fulle av bebreidelser mot andre blandet seg med hverandre og ble til en sang det nesten gikk an å høre på. Mine krenkelser ble lagt på stuebordet hennes hvor hun kunne se dem ordentlig. Hun snakket lenge om dem. Den hese stemmen som ikke lignet noen andres, ga meg hemmelige oppskrifter på hvordan jeg kunne glemme dem og være en lykkelig kvinne. Senere viste hun meg klesskapet sitt. Det var fylt av klær kjøpt på reiser hun gjorde for et par tiår siden. Hun fortalte historier fra hun var ung og mye gladere enn nå. Men det lå for mange blodflekker omkring i leiligheten til at jeg kunne tro at hun hadde kommet hjem fra reisene uten mange og store rifter i huden. Det lå en eim igjen etter dem i den grad at løgner og fantasier fylte luften og truet med å fylle lungene våre så vi knapt klarte å puste. Jeg kjente at jeg elsket henne. Jeg kjente at jeg måtte komme meg ut av hennes hus.

Elise hadde tegnet pene tegninger som hang omkring på veggene hennes. Magre, avkledde mennesker portrettert med innlevelse. "Mor pleier å si jeg var født med blyant i hånden", sa hun. Jeg nikket. Jeg tenkte på dem jeg visste om som hadde et sånt talent. De sugde ikke på sigaretter dagen lang som om det var den eneste meningen de eide. Det var ikke slik de levde. Jeg grøsset litt. Elise var fanget her inne. Hun gikk knapt ut og handlet på butikken som lå bare noen hundre meter unna. Elise så stort sett bare sin mor og hadde en eneste venn utenom meg.

Min egen verden var ikke så mye større enn hennes. Det var kanskje derfor vi alltid pustet i takt. Det var derfor våre snirklete, mørke tanker heftet seg på hverandre og utgjorde et pent, lite puslespill det gikk an å kikke på. Det var derfor vi flettet fingrene våre inn i hverandre mens vi lo av den andres triste replikker. Den tørre, sinte latteren var et gjemmede for tårene våre. Ingen så svikene som fødte tårer og trillet nedover sommerkjolene våre og lagde flekker på dem. Ingen så et fellesskap av hat til alle som hadde rispet oss i midjen med kniv. Dette var harmløst. Dette var fylt av kraft. Elise var den ene jeg hadde som ga meg så mye kjærighet at jeg slapp å hevne meg på noen.

Hun var irriterende vakker å se på der hun satt sammenkrøpet i sofaen. Medisinene hun tok, gjorde de store øynene hennes blanke og triste. Det lange, flettede håret slanget seg nedover ryggen hun hevdet verket som bare helvete. De grå, slitte klærne fortalte noe om dagene til Elise. Skjønnheten hennes var blitt stukket ned i en pose og gjemt vekk. Vegg i vegg lå flere skap med klær som kunne hengt på henne og forvandlet henne til den vakreste skapningen man kunne se for seg. Det var ikke det at det betydde noe. Jeg bare tenkte tanken. Hun kunne nådd toppen av et fjell det var tungt å bestige. I stedet lå hun ved foten av det og snakket om angsten og smertene som holdt henne bom fast. Jeg klarte ikke å godta at hun var et lik iblant. Hun klarte ikke å godta at jeg var i ferd med å visne jeg også. Vår sorg over den andre speilet seg i manisk røyking på jakt etter et kick som kunne røske tak i oss. Så vi sammen kunne våkne opp til noe annet. Til noen som kunne servere oss en løgn om at den andre var en lykkelig kvinne og at vi sammen skulle tilbake til verden igjen.

Iblant snakket vi om hvor vondt det var bare å trekke pusten. Vi kunne ikke engang puste med letthet i en verden som bød på mye mer til alle de andre enn bare luft til å puste i. Det gjorde oss til to foreldreløse småpiker. Verden utenfor hadde alt man trenger stående framme så andre bare kunne forsyne seg. Innenfor Elises vegger var det bare smuler igjen til meg og henne. Vi måtte attpåtil sope dem opp fra golvet. Trette blikk ble vekslet mens vi prøvde å gjøre hverandre mette idet vi puttet små smuler i hverandres munn.

Hennes menn ble rett som det stilt ut til spott og spe. En etter ble de hentet fram og kledd nakne og hengt oppunder taket. Jeg hentet fram mine egne fra skyggene. Jeg hadde gjemt dem der så de ikke skulle få håne meg mer. Nå var de små og hjelpeløse der de hang. Nå skulle vi ta igjen. For alle gangene ingen av dem så oss. Gangene de lot som de ikke hørte våre små bønner om litt ømhet. For de lange dagene da vi ble overlatt til oss selv. For kvelertak som ikke ville opphøre når de var sinte på oss. For deres rungende taushet. Det kom ingen trøstende ord fra dem på dager da ikke en lysstrime slapp inn i våre liv. De holdt oss ikke engang i hendene når vi var redde. Jeg og Elise fikk ikke være med på reisen vi hørte andre fortelle om. Den snille reisen venninner hadde med sine menn. Vi var blitt snytt for den av alle som hang oppunder taket. Nå hadde vi bare hverandre og viljen til å piske dem til stillhet så vi ikke hørte dem mer. Det hørtes piskesmell til langt ut på natten. Jeg og Elise. Vi behøvde ikke å vise noen nåde her inne.

Etterpå drakk vi hvert vårt glass vin mens rockemusikken stagget lysten til å svinge piskan mer. Det var blitt stille i stua. Mennene som hang under taket var sluppet ned og sluppet ut døra. De kunne ikke gjøre mer skade nå. Elise lo mens hun tviholdt på sigaretten. Hun røykte intenst når hun hadde gjort litt ugagn. Da merket jeg en gnist av noe jeg ellers ikke så. Det var tegn til liv i øynene hennes da. Kveldene og nettene vi var sammen var fylt av et lys som ikke kom fra dagene våre, fra livene våre. Jeg vet ikke hvor det kom fra. Jeg vet ikke hvordan det slapp inn. Det bare kom. Kanskje sivet det fra de ørsmå rommene i oss andre ikke hadde lyktes med å rundstjele. Det lille av eiendelene våre som var tilbake, var nok til å holde til der inne. Nok til å puste, til å holde ut et liv uten bevegelse. Å ha en som hadde like få, like grå rom å bo i blåste liv i en latter det var lenge siden noen av oss hadde hørt. En lettet latter som gjorde oss i stand til å gå et stykke til uten å snuble i egne føtter.

Jeg hadde fortalt mange hva livet mitt hadde stelt i stand for meg. Ingen sa noe mer enn at det er leit, det er synd, hva kan jeg gjøre for å trøste deg? Min sorg kunne aldri ses av dem. Elise sto ved siden av meg og tittet ned i sin egen avgrunn. Å bære sørgeklær når andre bærer klær i farger gir en

motbydelig følelse av kvelning. Elises sorte klær plaget henne like mye som mine plaget meg. De kunne ikke engang tas av om kveldene når vi skulle legge oss. De klistret seg på kroppen så svetten piplet mens det ble mindre og mindre luft på soverommet. Den langvarige tristheten gjorde oss til kvinner uten stemmebånd. Nå hadde vi plutselig soverom vegg i vegg når nettene holdt oss lysvåkne. Uten ord lå vi i hver vår seng. Vi sang små vuggeviser for hverandre til vi sovnet ut på morgenkvisten. Da vi endelig våknet, vrent vi av oss klærne. Vi gikk hver vår tur ut på badet og inn i dusjkabinettet. Da vannet ble skrudd på, forsvant svetten fra natten. Siden drakk vi svart kaffe sammen og gredde hverandres hår.

Av og til snerret hun mot meg. Det var når noen hadde såret henne og jeg var den eneste hun turde straffe. Jeg snerret tilbake iblant. Det var når noen hadde oversett meg og hun var den eneste jeg hadde å hate. Sammen var vi to små hunder som ikke turte å bjeffe til andre enn hverandre. Det sved. Det gjorde oss modige. Vi hadde ikke andre rom å smadre enn våre trange kott. Idet vi kasta ting veggimellom for å treffe hverandre så hardt vi kunne, og hørte smellet da gjenstanden traff den andre, var det endelig noen som merket at vi var tilstede. Det hørtes bare litt banning fra den andre. Av og til førte det til dager fulle av snerring seinere. Men vi var den eneste den andre hadde. Det ble raskt stille igjen etter disse hendelsene. Flere miner var gått av og ingen av oss lå på golvet blødde noe særlig. Vi var bare numne og lykkelige over at vi tålte å hate hverandre også.

Elise løy mye. Til å begynne med så jeg ikke hva hun drev med. Jeg tenkte ikke over at det kunne være fantasier som kom ut av munnen hennes. Fordi jeg elsket henne var det bare synd på henne. Jeg bredde dyna over henne når hun fortalte om vold og overgrep. Jeg gråt med henne når hun utpenslet historier om familiens mange, store svik. Det var som om kjærligheten til henne vokste seg større for hver hendelse som ble levende gjennom stemmen hennes. Elise var like sviktet som meg. Hun trodde på fullt og fast på hvert ord som langsomt kom sivende fra en svart, uklar bok Elise hadde liggende inni hjertet sitt et sted. Ett sted hvor det ikke fantes grenser mellom de mange, forvirrede historiene hennes. Andre holdt seg til fortellingene som hadde gitt dem arr i ansiktet. Elise snakket like mye om arr hun ikke hadde, om sår ingen hadde påført henne. Den første tiden satt jeg stille og hørte på, mens jeg gråt innvendig. Nå begynte en stemme inni meg å avbryte henne. Den hvasket at så mange og vonde eventyr triller ikke ut av noen. Jeg sa det til henne. Det skulle jeg ikke gjort. Jeg tidde stille etter det. Elise sa jeg var en elendig venn når jeg spurte om noe det var vanskelig å svare på.

Etter hvert kom telefonene fra henne stadig sjeldnere. Og når de først kom, vibrerte telefonlinja av bebreidelser. Medisiner var blitt borte. Penger var forsvunnet. Hun var blitt grovt utnyttet, og det var jeg som var sto bak, det var hun ikke i tvil om. Jeg hadde prøvd å ødelegge mye av livet hennes med tyverier og utnyttelse av hennes raushet. Jeg behøvde ikke nekte engang. Det verste eksempelet var sigarettene. Jeg hadde røykt opp haugevis av dem rett for øynene hennes da vi ble kjent, mens hun satt hjelpeløs og så på. Jeg sa at jeg var glad i henne og ikke kunne drømme om å gjøre henne noe vondt. Men Elise var dratt sin vei og jeg satt igjen med et menneske jeg ikke dro kjensel på. Jeg hadde ikke sett henne før, og jeg rygget for de sorte, sinte øynene henne. Jeg var redd henne. Jeg var redd for å bli alene. Redselen fikk meg til å gjøre forsøk på å bli kjent med kvinnen som var tilbake. Jeg ba om tilgivelse for synder hun diktet opp. Det ble til at stundene med henne i sofaen fortsatte så ikke min ensomhet skulle springe ut og forsøke å ødelegge meg i Elises fravær.

Det viste seg etter hvert at Elise var reist for godt. Kvinnen som ble boende i leiligheten hennes bød på de samme småkakene. Veggene rundt våre tomme timer var som før. Nå durte tung rockemusikk i bakgrunnen uten at monotonien sugde opp to kvinners kvelende ensomhet. Den gnagde som den gjorde før vi havnet i samme rom. Rosene i kinnene var borte når vi snakket om våre liv. Ingen av oss sugde på sigarettene med samme iver som da de la lokk over sorgene våre. Våre menn sto utenfor døren og ventet på at vi skulle komme ut. De hadde kniver i hendene og den samme viljen til å skade som før. Kvinnen som bar Elises ansikt var skuffet over at mine armer ikke lenger omfavnet henne og historiene hennes. Og ansiktet mitt var hvitt av redsel for ikke lenger å kjenne noen lindring av min lidelse i hennes nærvær.

Jeg gikk mot døren hennes uten å snu meg for å møte blikket hennes. Utenfor sto mine menn og skar grimaser mot meg. De kvasset knivene mens de hånlo og kalte meg en latterlig kvinne. Vinden rusket meg hardt i håret da jeg begynte å løpe. Beina bar meg. Det kunne jeg ikke huske de hadde gjort før. Jeg løp og løp uten at det gjorde vondt. Jeg ble bare litt andpusten. Ingen av dem tok meg igjen. Jeg hørte dem bare rope og rope etter meg. Vinden gjorde at jeg ikke hørte hva de ropte. Til slutt sto jeg utenfor mitt eget hus. Jeg låste meg inn og smalt døra igjen bak meg. Jeg undret meg over at jeg hadde maktet å løpe så langt. Uten noen. Uten Elise. Jeg så meg i speilet. Løpingen hadde gjort meg varm og svett. Det var stille i leiligheta mi. Røykpakken min lå tom på stuebordet. Jeg kasta den i søpla. Stereoanlegget ble stående urørt. Jeg orket ikke mer lyd. Jeg trengte ikke mer lyd. Elise var reist et sted jeg ikke visste hvor var. Jeg kjente jeg ønsket hun var glad der hun befant seg. Der jeg var, var det stille. Det var nok.